

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

INFORMACJA O ZAWODZIE

Terapeuta środowiskowy

(325201)

Środowiskowi pracownicy ochrony zdrowia

Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej rozpowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INFORMACJA O ZAWODZIE

Terapeuta środowiskowy (325201)

Środowiskowi pracownicy ochrony zdrowia

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

Publikacja opracowana w ramach projektu **Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

PROJEKT NR: POWR.02.04.00-00-0060/16-00

Partnerzy projektu INFODORADCA+:

- DORADCA Consultants Ltd Sp. z o.o., Gdynia
- Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa
- PBS Sp. z o.o., Sopot

INFORMACJA O ZAWODZIE

Terapeuta środowiskowy (325201)

© Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018

Kopiowanie i rozpowszechnianie w całości lub w części dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.

ISBN 978-83-7789-495-8 [296]

Publikacja bezpłatna

Zdjęcie na okładce (źródło): <https://pixabay.com/pl/photos/starcie-uruchomienie-ludzie-593343>
[dostęp: 31.10.2018].

SPIS TREŚCI

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU	3
1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności).....	3
1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu.....	3
1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD	3
1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący.....	3
2. OPIS ZAWODU.....	4
2.1. Synteza zawodu.....	4
2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania.....	4
2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy).....	5
2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne.....	6
2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie.....	7
2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji	8
2.7. Zawody pokrewne	8
3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE	9
3.1. Zadania zawodowe	9
3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Realizowanie wsparcia środowiskowego wobec pacjenta/ podopiecznego	9
3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Organizowanie działań terapeutycznych w środowisku społecznym pacjenta/podopiecznego	10
3.4. Kompetencje społeczne.....	12
3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.....	12
3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji.....	13
4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO.....	13
4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie	13
4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu	14
4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów	15
4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.....	16
5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)	16
6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE	16
7. SŁOWNIK POJĘĆ	18
7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)	18
7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)	20

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU

1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)

Terapeuta środowiskowy 325201

1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu

- Terapeuta.

1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD

W Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 odpowiada grupie:

- 3252 Medical records and health information technicians.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

- Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna.

1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący

Notka metodologiczna

Opis informacji o zawodzie opracowano na podstawie:

- analizy źródeł (akty prawne, klasyfikacje krajowe, międzynarodowe) oraz źródeł internetowych,
- wyników badań i analiz prowadzonych w projekcie PO KL (2011–2013) „Rozwijanie zbioru krajowych standardów kompetencji zawodowych wymaganych przez pracodawców”,
- analizy opisu zawodu zamieszczonego w wyszukiwarce opisów zawodów na Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia,
- zebranych opinii od recenzentów, członków panelu ewaluacyjnego oraz zespołu ds. walidacji i jakości informacji o zawodach.

Autorzy i eksperci opiniujący

Zespół Ekspercki:

- Anna Kaczorowska – PBS sp. z o.o., Sopot.
- Dagmara Pietruszewska – Poradnictwo Psychologiczne Dagmara Pietruszewska, Pruszcz Gdański.
- Agata Rudzińska-Zigouras – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 10, Wrocław.
- Magdalena Szymczuk – PBS sp. z o.o., Sopot.

Zespół ds. walidacji i jakości informacji o zawodzie:

- Małgorzata Domańska-Plichta – PBS sp. z o.o., Sopot.
- Magdalena Jackman – PBS sp. z o.o., Sopot.
- Ryszard Pieńkowski – PBS sp. z o.o., Sopot.
- Sebastian Stefański – PBS sp. z o.o., Sopot.
- Daria Świsulska – PBS sp. z o.o., Sopot.
- Krzysztof Symela – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.

Recenzenci:

- Magdalena Burzyńska – Stowarzyszenie MONAR, Tarczyn.
- Anna Owsicka – Centrum Edukacji Siódemka, Rybnik.

Panel ewaluacyjny – przedstawiciele partnerów społecznych:

- Narcyza Baczevska – Stowarzyszenie „Medyk”, Bytom.
- Kamil Krajewski – Fundacja FOSA, Centrum Interwencji Kryzysowej PCK, Gdańsk.

Data (rok) opracowania opisu informacji o zawodzie: 2018 r.

WAŻNE:

W tekście opisu informacji o zawodzie występują podkreślenia wybranych określeń wraz z indeksem górnym, który wskazuje numer definicji w słowniku branżowym w punkcie 7.2.

2. OPIS ZAWODU

2.1. Synteza zawodu

Terapeuta środowiskowy zapewnia osobom z zaburzeniami psychicznymi¹³ i emocjonalnymi wielostronną pomoc terapeutyczną w ich środowisku.

2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania

Opis pracy

Terapeuta środowiskowy jest zawodem o charakterze usługowym w zakresie wsparcia i opieki. Terapeuta środowiskowy po rozpoznaniu potrzeb⁴ pacjenta/podopiecznego, planuje działania terapeutyczne w wymiarze indywidualnym i społecznym dotyczące pacjentów/podopiecznych, ich rodzin oraz społeczności lokalnej. Swoje zadania realizuje współpracując z różnymi instytucjami wsparcia, opieki, zdrowia, a także urzędami pracy. Posługuje się opracowanym na własne potrzeby kwestionariuszem wywiadu i obserwacji. Cechy wymagane to empatia, asertywność, komunikatywność oraz umiejętność radzenia sobie z pacjentem niewspółpracującym i agresywnym.

Terapeuta środowiskowy udziela wsparcia pacjentowi/podopiecznemu z zaburzeniami psychicznymi i emocjonalnymi i jego rodzinie w ramach środowiskowych form opieki, z wykorzystaniem sił i środków będących w dyspozycji społeczności lokalnej i samorządu.

Efektom jego działań jest między innymi opracowany dla pacjenta/podopiecznego indywidualny i społeczny plan wsparcia, w którym znajdują wyraz skoordynowane działania w zakresie współpracy instytucjonalnej.

W razie konieczności terapeuta środowiskowy podejmuje działania interwencyjne w środowisku pacjenta/podopiecznego, poprzez np. rozmowy z rodziną, bliskimi znajomymi, sąsiadami, instytucjami itp.

Sposoby wykonywania pracy

Terapeuta środowiskowy wykonuje pracę polegającą m.in. na:

- nawiązaniu kontaktu z pacjentem/podopiecznym, rozpoznaniu jego potrzeb i możliwości, planuje działania terapeutyczne oraz opracowuje indywidualny i społeczny plan wsparcia,
- realizowaniu działań terapeutycznych w wymiarze indywidualnym i społecznym dotyczących pacjentów/podopiecznych, ich rodzin oraz społeczności lokalnej,
- współpracowaniu z wielospecjalistycznym zespołem terapeutycznym¹⁴,
- koordynowaniu działania w zakresie współpracy oraz podejmowaniu działań interwencyjnych w środowisku pacjenta/podopiecznego,
- motywowaniu do podjęcia leczenia,
- podejmowaniu działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych, sytuacjach konfliktowych⁸,
- pośredniczeniu w komunikacji pomiędzy rodziną pacjenta a ośrodkami leczenia oraz terapii,

- współpracowaniu z innymi pracownikami medycznymi, pomocy społecznej, ośrodkami wsparcia, rehabilitacji społecznej i zawodowej, jednostkami związanymi z zatrudnianiem,
- prowadzeniu dokumentacji pracy z pacjentem/podopiecznym.

WAŻNE:

Terapeuta środowiskowy w swojej pracy zapewnia dyskrecję i przestrzega zasad etyki zawodowej.

Więcej szczegółowych informacji znajduje się w sekcjach: 3.1. Zadania zawodowe oraz 3.2 i 3.3. Kompetencje zawodowe.

2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)

Warunki pracy

Terapeuta środowiskowy pracuje bezpośrednio z pacjentem/podopiecznym oraz kontaktuje się z placówkami ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Terapeuta środowiskowy pracuje w nienormowanym czasie pracy, na samodzielny stanowisku lub w zespole terapeutycznym, w skład którego mogą wchodzić: np. lekarz, psycholog, pielęgniarka, terapeuta, pracownik socjalny i in.

Terapeuta środowiskowy powinien być przygotowany na możliwość doświadczenia agresji ze strony pacjenta/podopiecznego, którego stan psychofizyczny nagle pogorszył się oraz na nieprzewidziane sytuacje patologiczne w środowisku rodzinnym pacjenta/podopiecznego.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie.

Wykorzystywane maszyny i narzędzia pracy

Terapeuta środowiskowy w swojej pracy posługuje się opracowanym na własne potrzeby kwestionariuszem wywiadu i obserwacji. Może korzystać ze wzoru kwestionariusza opracowanego w danej placówce.

W swojej pracy posługuje się m.in.:

- komputerem,
- drukarką,
- skanerem,
- sprzętem biurowym (telefon, fax, kserokopiarka),
- internetem (w tym korzysta z różnych programów do komunikacji i wymiany informacji z interesariuszami).

Organizacja pracy

Terapeuta środowiskowy pracuje samodzielnie lub w ramach interdyscyplinarnego i interinstytucjonalnego zespołu, który planuje i wdraża program pomocy i wsparcia dla pacjenta/podopiecznego i jego otoczenia. Może pełnić funkcję koordynatora interinstytucjonalnych działań. Jest przygotowany do informowania rodziny i otoczenia pacjenta/podopiecznego o możliwościach uzyskania pomocy socjalnej, opiekuńczej, medycznej, prawnej oraz w sprawach poszukiwania pracy i zatrudnienia.

Czas pracy terapeuty środowiskowego, gdy prowadzi własną działalność, jest na ogół nienormowany. Jeśli jest zatrudniony na etacie – pracuje w systemie zmianowym, także w święta i dni wolne od pracy.

Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo pracy człowieka

Terapeuta środowiskowy w swojej pracy narażony jest m.in. na:

- zakażenia różnego rodzaju chorobami, na które choruje pacjent/podopieczny (np. gruźlica, świąd, wszawica, itp.).
- agresję pacjenta/podopiecznego, którego stan psychofizyczny nagle pogorszył się,
- nieprzewidziane oddziaływania środowiska dysfunkcyjnego¹⁰ rodzinnego,
- wypadki komunikacyjne podczas docierania do miejsca zamieszkania pacjenta/podopiecznego i z powrotem.

2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne

Wymagania psychofizyczne

Dla pracownika wykonującego zawód **terapeuta środowiskowy** ważne są:

w kategorii wymagań fizycznych

- ogólna wydolność fizyczna,
- sprawność układu kostno-stawowego,
- sprawność układu mięśniowego,
- sprawność narządu wzroku,
- sprawność narządu słuchu;

w kategorii sprawności sensomotorycznych

- ostrość słuchu,
- ostrość wzroku,
- rozróżnianie barw,
- zręczność palców,
- spostrzegawczość;

w kategorii sprawności i zdolności

- zdolność koncentracji uwagi,
- podzielność uwagi,
- zdolność obserwacji,
- dobra pamięć,
- uzdolnienia organizacyjne,
- rozumowanie logiczne,
- łatwość wypowiedzenia się w mowie i piśmie,
- zdolność podejmowania szybkich i trafnych decyzji,
- zdolność motywowania,
- zdolność analizowania i systematyzowania złożonych problemów,
- zdolność nawiązywania kontaktu z ludźmi,
- zdolność rozwiązywania konfliktów;

w kategorii cech osobowościowych

- gotowość do współdziałania,
- gotowość do komunikowania się,
- gotowość do tworzenia i podtrzymywania sieci kontaktów,
- operatywność i skuteczność,
- odporność emocjonalna,
- empatia,
- samodzielność,
- samokontrola,
- systematyczność,
- dyspozycyjność,

- odporność na działanie pod presją czasu,
- kontrolowanie własnych emocji,
- wysoka kultura osobista,
- miła aparycja,
- rzetelność,
- dokładność,
- dbałość o jakość pracy,
- wytrwałość i cierpliwość,
- zainteresowania zdrowotne i społeczne.

Więcej informacji znajduje się w sekcjach: 3.4. Kompetencje społeczne; 3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.

Wymagania zdrowotne

Praca w zawodzie **terapeuta środowiskowy** pod względem wydatku energetycznego należy do prac lekkich, gdzie wymagany jest dobry ogólny stan zdrowia.

Terapeuta środowiskowy powinien być osobą sprawną psychofizycznie, gdyż w niektórych przypadkach pracy z podopiecznym może dojść do sytuacji, w których będzie musiał podjąć działania interwencyjne (np. zatrzymać agresję u podopiecznego) i opiekuńcze (np. podnieść, przenieść podopiecznego).

Przeciwwskazaniem do wykonywania zawodu jest nieumiejętność pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi, nieumiejętność nawiązywania i podtrzymywania kontaktów interpersonalnych oraz niska odporność na stres.

WAŻNE:

O stanie zdrowia i ewentualnych przeciwwskazaniach do wykonywania zawodu orzeka lekarz medycyny pracy.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.

2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Wykształcenie niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie

Obecnie (2018 r.) w zawodzie **terapeuta środowiskowy** preferowane jest co najmniej wykształcenie średnie oraz ukończenie kursów i szkoleń z zakresu terapii środowiskowej.

W zawodzie terapeuta środowiskowy nie jest wymagany ściśle określony kierunek wykształcenia, chociaż pomocne jest wykształcenie na kierunkach np.: psychologia, pedagogika, socjologia, psychiatria, geriatryka.

Tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Atutami przy zatrudnianiu **terapeuty środowiskowego** są:

- świadectwo ukończenia niepublicznej szkoły policealnej (bez uprawnień szkoły publicznej) w zawodzie terapeuta środowiskowy,
- uzyskanie certyfikatu potwierdzającego kwalifikację rynkową „Prowadzenie terapii środowiskowej dzieci i młodzieży”, zgodnie z zasadami walidacji i certyfikacji kwalifikacji rynkowych wprowadzonych do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji,
- posiadanie certyfikatów i świadectw potwierdzających udział w kursach i szkoleniach z zakresu terapii środowiskowej,
- świadectwo ukończenia szkoły średniej oraz kursu terapeuty środowiskowego,
- dyplom ukończenia szkoły wyższej wzbogacony kursem terapeuty środowiskowego,

- certyfikaty ukończenia szkoleń z zakresu podstawowych technik psychoterapeutycznych,
- posiadanie prawa jazdy kategorii B.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.

2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji

Możliwości rozwoju zawodowego i awansu

Osoba pragnąca rozwijać się w zawodzie **terapeuta środowiskowy**, po ukończeniu niepublicznej szkoły policealnej (bez uprawnień szkoły publicznej) w zawodzie terapeuta środowiskowy może uzupełniać swoją wiedzę uczestnicząc w kursach doskonalących kompetencje społeczne, a także zdobywać nową wiedzę i umiejętności z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub nauk pokrewnych.

Terapeuta środowiskowy pracując w środowiskowych placówkach służby zdrowia (np. poradnie zdrowia psychicznego, oddziały dzienne, zespoły leczenia środowiskowego), a także w placówkach organizowanych przez opiekę społeczną czy organizacje pozarządowe (np. środowiskowe domy samopomocy, warsztaty terapii zajęciowej czy usługi opiekuńcze) będzie uczył się motywować do podjęcia leczenia, działać interwencyjnie w sytuacjach kryzysowych, wspomagać komunikację chorego i rodziny z ośrodkami leczenia i terapii.

Po odbyciu 2-letniego szkolenia i staży w placówkach psychiatrycznych oraz treningu z emocjami własnymi, a także zdaniu egzaminu terapeuta środowiskowy może otrzymać certyfikat Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.

Terapeuta środowiskowy po ukończeniu studiów wyższych może pracować jako specjalista terapii środowiskowej.

Możliwości potwierdzania kompetencji

Potwierdzenie kompetencji w zawodzie **terapeuta środowiskowy** oferują:

- niepubliczne szkoły policealne (bez uprawnień szkoły publicznej), które umożliwiają zdobycie zawodu terapeuta środowiskowy,
- ośrodki certyfikujące kwalifikację rynkową „Prowadzenie terapii środowiskowej dzieci i młodzieży”, zgodnie z zasadami walidacji i certyfikacji kwalifikacji rynkowych wprowadzonych do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji,
- placówki kształcenia ustawicznego, Polskie Towarzystwo Psychiatryczne i inne stowarzyszenia branżowe, organizacje pozarządowe prowadzące kursy z terapii środowiskowej i psychoterapii oraz uczestniczenie w superwizji⁹.

Więcej informacji można uzyskać w Bazie Usług Rozwojowych [https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/](https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl/oraz) oraz Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

2.7. Zawody pokrewne

Osoba zatrudniona w zawodzie **terapeuta środowiskowy** może rozszerzać swoje kompetencje zawodowe w zawodach pokrewnych:

Nazwa zawodu pokrewnego zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności	Kod zawodu
Terapeuta zajęciowy ^S	325907
Asystent osoby niepełnosprawnej ^S	341201
Opiekun w domu opieki społecznej ^S	341203

Asystent rodziny	341207
Opiekun osoby starszej ⁵	341202

3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE

3.1. Zadania zawodowe

Pracownik w zawodzie **terapeuta środowiskowy** wykonuje różnorodne zadania, do których należą w szczególności:

- Z1 Ustalanie zasad kontaktowania się z pacjentem/podopiecznym.
- Z2 Rozpoznawanie potrzeb i możliwości pacjenta/podopiecznego.
- Z3 Planowanie działań terapeutycznych, opracowywanie indywidualnego i społecznego planu wsparcia.
- Z4 Prowadzenie treningów umiejętności społecznych¹¹.
- Z5 Prowadzenie dokumentacji pracy z pacjentem/podopiecznym.
- Z6 Edukowanie otoczenia pacjenta/podopiecznego i prowadzenie interwencji środowiskowych.
- Z7 Podejmowanie współpracy z zespołem terapeutycznym oraz placówkami ochrony zdrowia i pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi.
- Z8 Wykonywanie działań zapobiegających stygmatyzacji⁷ oraz działań aktywizujących zawodowo pacjenta/podopiecznego.

3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Realizowanie wsparcia środowiskowego wobec pacjenta/ podopiecznego

Kompetencja zawodowa Kz1: Realizowanie wsparcia środowiskowego wobec pacjenta/ podopiecznego obejmuje zestaw zadań zawodowych Z1, Z2, Z3, Z4, Z5, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z1 Ustalanie zasad kontaktowania się z pacjentem/podopiecznym	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Zasady i przepisy BHP, ochrony ppoż., ergonomii i ochrony środowiska w zakresie realizowania indywidualnego wsparcia środowiskowego wobec pacjenta/podopiecznego; • Sposoby komunikacji werbalnej, zasady udzielania informacji zwrotnej oraz techniki aktywnego słuchania; • Zasady komunikacji niewerbalnej; • Błędy i bariery w komunikowaniu się. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przestrzegać zasad i przepisów BHP, ochrony ppoż., ergonomii i ochrony środowiska w zakresie realizowania indywidualnego wsparcia środowiskowego wobec pacjenta/podopiecznego; • Stosować techniki <u>komunikacji interpersonalnej</u>²; • Prowadzić <u>obserwację terapeutyczną</u>³; • Prowadzić <u>rozmowę terapeutyczną</u>⁶; • Nawiązywać <u>relację terapeutyczną</u>⁵ z pacjentem/podopiecznym; • Budować zaufanie pacjenta/podopiecznego.

Z2 Rozpoznawanie potrzeb i możliwości pacjenta/podopiecznego	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Zasady prowadzenia rozmowy terapeutycznej i <u>wywiadu środowiskowego</u>¹²; • Potencjalne rodzaje zaburzeń procesów poznawczych, emocjonalnych i osobowościowych; 	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzić rozmowę terapeutyczną; • Rozpoznawać zaburzenia w zakresie procesów poznawczych, emocjonalnych i osobowościowych; • Określać hierarchię potrzeb pacjenta i jego

<ul style="list-style-type: none"> • Konieczność indywidualnej pracy z pacjentem; • Sposoby włączania pacjenta/podopiecznego do udziału w życiu społeczności lokalnej. 	<p>środowiska;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Określać zasoby i możliwości pacjenta/podopiecznego; • Formułować diagnozę (stawiać i weryfikować hipotezy); • Podejmować działania terapeutyczne w środowisku lokalnym pacjenta/podopiecznego.
--	--

Z3 Planowanie działań terapeutycznych, opracowywanie indywidualnego i społecznego planu wsparcia

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Etapy <u>diagnozy biopsychospołecznej</u>¹; • Działania terapeutyczne i plan pracy; • Zasady prowadzenia obserwacji terapeutycznej; • Zasady prowadzenia rozmowy terapeutycznej (wywiadu środowiskowego); • Zasady opracowywania planów indywidualnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stawiać diagnozę biopsychospołeczną; • Projektować plan pracy, uwzględniając możliwości pacjenta i czynniki środowiskowe; • Prowadzić obserwację terapeutyczną; • Planować treningi umiejętności społecznych; • Planować wsparcie pacjenta/podopiecznego w procesie terapeutycznym; • Planować sposoby motywowania pacjenta/podopiecznego do podejmowania aktywności społecznej i zawodowej.

Z4 Prowadzenie treningów umiejętności społecznych

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Metody prowadzenia treningu umiejętności społecznych; • Działania terapeutyczne i plan pracy; • Zasady dostosowywania treningów umiejętności społecznych do potrzeb podopiecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzić treningi umiejętności społecznych; • Wspierać pacjenta/podopiecznego w procesie terapeutycznym; • Motywować pacjenta/podopiecznego do podejmowania aktywności społecznej i zawodowej.

Z5 Prowadzenie dokumentacji pracy z pacjentem/podopiecznym

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Rodzaje dokumentacji terapeutycznej; • Metody ewaluacji; • Sposoby przeprowadzania wywiadu oraz dzienniczka samoobserwacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzić dokumentację terapeutyczną; • Przeprowadzać wywiad z pacjentem/podopiecznym; • Wdrażać pacjenta/podopiecznego do prowadzenia dzienniczka samoobserwacji; • Dokonywać końcowej ewaluacji podejmowanych działań.

3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Organizowanie działań terapeutycznych w środowisku społecznym pacjenta/podopiecznego

Kompetencja zawodowa Kz2: Organizowanie działań terapeutycznych w środowisku społecznym pacjenta/podopiecznego obejmuje zestaw zadań zawodowych Z6, Z7, Z8, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z6 Edukowanie otoczenia pacjenta/podopiecznego i prowadzenie interwencji środowiskowych

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Sposoby edukacji i wsparcia rodzin oraz otoczenia osób chorych psychicznie; • Sposoby rozpoznawania potrzeb środowiska (rodziny), w którym funkcjonuje pacjent/podopieczny; • Sposoby przeprowadzania interwencji środowiskowych; • Rodzaje interwencji środowiskowych; • Rodzaje oddziaływań podejmowanych w środowisku lokalnym pacjenta/podopiecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Edukować i wspierać rodziny oraz otoczenie podopiecznego, w tym pacjenta chorego psychicznie; • Określać hierarchię potrzeb pacjenta i jego środowiska; • Dokonywać diagnozy środowiska pacjenta; • Przeprowadzać interwencję środowiskową z uwzględnieniem jej wszystkich etapów; • Dokonywać końcowej ewaluacji podejmowanych działań; • Podejmować działania mające na celu zapewnienie pomocy podopiecznemu i/lub jego rodzinie; • Rozwiązywać <u>sytuacje konfliktowe</u>.

Z7 Podejmowanie współpracy z zespołem terapeutycznym oraz placówkami ochrony zdrowia i pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Sposoby i zakres współpracy z zespołem terapeutycznym oraz placówkami ochrony zdrowia i pomocy społecznej; • Zasady współdziałania zespołu terapeutycznego; • Bazy danych dotyczące placówek i programów wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Współpracować z zespołem terapeutycznym oraz placówkami ochrony zdrowia i pomocy społecznej; • Tworzyć sieć wsparcia społecznego; • Korzystać z baz danych dotyczących placówek i programów wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Z8 Wykonywanie działań zapobiegających stygmatyzacji oraz działań aktywizujących zawodowo pacjenta/podopiecznego

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Zasady wykonywania działań zapobiegających stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi w środowisku; • Zasady komunikacji interpersonalnej; • Sposoby pozyskiwania informacji o możliwych szkoleniach umożliwiających zdobycie zatrudnienia przez pacjenta/podopiecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmować działania, które będą miały wpływ na postrzeganie osób z zaburzeniami psychicznymi; • Przekazywać informacje o prawach i obowiązkach podopiecznych; • Współpracować z pracownikami instytucji, organizacji pomocowych i środowiskiem lokalnym; • Tworzyć sieć wsparcia społecznego; • Edukować otoczenie pacjenta w zakresie problemów związanych z chorobą; • Pozyskiwać informacje o możliwych szkoleniach umożliwiających zdobycie zatrudnienia przez pacjenta/podopiecznego.

3.4. Kompetencje społeczne

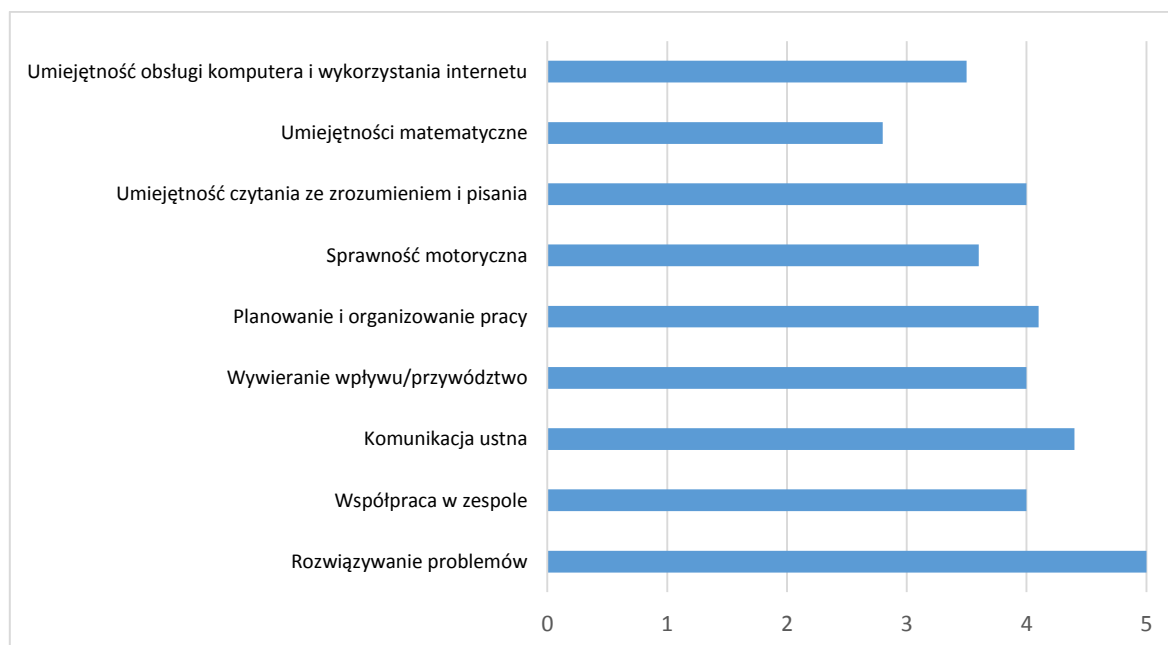
Pracownik w zawodzie **terapeuta środowiskowy** powinien posiadać kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego i skutecznego wykonywania zadań zawodowych.

W szczególności pracownik jest gotów do:

- Ponoszenia odpowiedzialności za sprawne organizowanie i prowadzenie terapii środowiskowej.
- Dostosowania zachowania do zmian w środowisku podczas podejmowanych działań terapeutycznych.
- Dokonywania oceny swojego działania oraz zespołu terapeutycznego dotyczącej prowadzonych działań terapeutycznych.
- Osiągania wyznaczonych celów oraz współpracy z innymi pracownikami w zorganizowanych warunkach prowadzonych działań terapeutycznych.
- Podejmowania pracy samodzielnie lub współpracy w zorganizowanych warunkach w zakresie prowadzonej terapii środowiskowej.
- Podnoszenia swoich kompetencji zawodowych w kontekście zmian prawnych i nowych rozwiązań.
- Prowadzenia konsultacji w ważnych kwestiach terapeutycznych.
- Utrzymywania poprawnych stosunków z pacjentem z zachowaniem zasad etyki zawodowej.
- Przestrzegania prawa w zakresie ochrony danych osobowych.
- Dokonywania racjonalnej oceny zagrożenia zdrowia oraz życia i podejmowania działań adekwatnych do stopnia zagrożenia.

3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu

Pracownik powinien mieć zdolność właściwego wykonywania zadań zawodowych i predyspozycje do rozwoju zawodowego. Dlatego wymaga się od niego odpowiednich kompetencji kluczowych. Zostały one zilustrowane w formie profilu (rys. 1.) ukazującego ważność kompetencji kluczowych dla zawodu **terapeuta środowiskowy**.

Rys. 1. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu **terapeuta środowiskowy**

Uwaga:

Wykaz kompetencji kluczowych opracowano na podstawie wykazu stosowanego w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – projekt PIAAC (OECD).

3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji

Kompetencje zawodowe pracownika w zawodzie **terapeuta środowiskowy** nawiązują do opisów poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie terapii środowiskowej dzieci i młodzieży” wprowadzonej do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji.

Opis zawodu, zadań zawodowych i wymagań kompetencyjnych może stanowić materiał informacyjny dla przygotowania (lub aktualizacji) opisu kwalifikacji wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Więcej informacji:

- Zintegrowany System Kwalifikacji: <https://www.kwalifikacje.gov.pl>
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO

4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie

Terapeuta środowiskowy może znaleźć pracę w zakładach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i organizacjach pozarządowych, np.:

- w środowiskowych placówkach służby zdrowia, takich jak:
  - poradnie zdrowia psychicznego,
  - oddziały dzienne,
  - zespoły leczenia środowiskowego,
- w placówkach organizowanych przez pomoc społeczną czy organizacje pozarządowe, takich jak:
  - środowiskowe domy samopomocy,
  - warsztaty terapii zajęciowej,
  - instytucje zapewniające usługi pomocowe, opiekuńcze itp.,
- bezpośrednio w środowisku domowym pacjenta.

Może pracować wszędzie tam, gdzie przebywają pacjenci, osoby chore, starsze i z zaburzeniami psychicznymi m.in. w:

- szpitalach,
- schroniskach,
- domach pomocy społecznej,
- świetlicach środowiskowych,
- placówkach przeznaczonych dla osób bezdomnych,
- hospicjach,
- klubach seniora,
- zakładach opiekuńczych.

WAŻNE:

Zachęcamy do sprawdzenia dostępnych ofert pracy w **Centralnej Bazie Ofert Pracy:**
<http://oferty.praca.gov.pl>

Natomiast aktualizacje informacji o możliwościach zatrudnienia w zawodzie, przyszłe zapotrzebowanie na dany zawód na rynku pracy oraz dodatkowe informacje można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych.**

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Ranking (monitoring) zawodów deficytowych i nadwyżkowych:

<http://mz.praca.gov.pl>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zawody-deficytowe-zrownowazone-i-nadwyzkowe>

Barometr zawodów: <https://barometrzwodow.pl>

Wojewódzkie obserwatoria rynku pracy:

Mazowieckie – <http://obserwatorium.mazowsze.pl>

Małopolskie – <https://www.obserwatorium.malopolska.pl>

Lubelskie – <http://lorp.wup.lublin.pl>

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi – <http://obserwatorium.wup.lodz.pl>

Pomorskie – <http://www.porpp.pl>

Opolskie – <http://www.obserwatorium.opole.pl>

Wielkopolskie – <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>

Zachodniopomorskie – <https://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/zachodniopomorskie-obserwatorium-ryнку-pracy>

Podlaskie – <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl>

Zielona Linia. Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia:

<http://zielonalinia.gov.pl>

Portal Prognozowanie Zatrudnienia:

www.prognozowaniezatrudnienia.pl

Portal EU Skills Panorama:

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>

Europejski portal mobilności zawodowej EURES:

<https://eures.praca.gov.pl>

<https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu

Kształcenie

Obecnie (2018 r.) w ramach systemu kształcenia zawodowego w Polsce do pracy w zawodzie **terapeuta środowiskowy** można się przygotować poprzez ukończenie niepublicznej szkoły policealnej (bez uprawnień szkoły publicznej) w zawodzie terapeuta środowiskowy.

Istnieje możliwość potwierdzenia kompetencji rynkowej „Prowadzenie terapii środowiskowej dzieci i młodzieży” zgodnie z zasadami walidacji i certyfikacji kwalifikacji rynkowych wprowadzonych do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji – po powołaniu instytucji certyfikującej przez Ministra Zdrowia.

Szkolenie

Potrzebne kompetencje **terapeuta środowiskowy** może uzyskać kończąc specjalistyczne kursy i szkolenia prowadzone m. in. przez:

- Polskie Towarzystwo Psychiatryczne,
- szkoły policealne,
- placówki kształcenia ustawicznego,
- firmy szkoleniowe,
- fundacje,
- stowarzyszenia.

Przykładowa tematyka szkoleń może dotyczyć:

- zdrowia psychicznego i jego mechanizmów,
- pozyskiwania i udzielania wsparcia,
- komunikacji werbalnej i niewerbalnej,
- technik autopsychoterapii,
- rozwoju osobistego i samorealizacji,
- aspektów samooceny, kontroli wewnętrznej i poczucia przynależności,
- diagnozy potrzeb i wywiadu środowiskowego.

Organizatorzy kursów i szkoleń poświadczają uzyskane przez uczestników kompetencje stosownymi certyfikatami/zaświadczeniami.

WAŻNE:

Więcej informacji o instytucjach oferujących kształcenie, szkolenie i/lub walidację kompetencji w ramach zawodu można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Szkolnictwo wyższe:

www.wyberzstudia.nauka.gov.pl

Szkolnictwo zawodowe:

<https://www.ore.edu.pl/category/ksztalcenie-zawodowe-i-ustawiczne>

<http://doradztwo.ore.edu.pl/wyberam-zawod>

<https://zrp.pl>

Szkolenia zawodowe:

Rejestr Instytucji Szkoleniowych – <http://www.stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

Baza Usług Rozwojowych – <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Inne źródła danych:

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

Bilans Kapitału Ludzkiego – <https://bkl.parp.gov.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – <http://www.frse.org.pl>, <http://europass.org.pl>

Learning Opportunities and Qualifications in Europe – <https://ec.europa.eu/ploteus>

4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów

Wynagrodzenie (2018 r.) **terapeuty środowiskowego** wynosi na ogół średnio 2600 zł brutto miesięcznie.

Poziom wynagrodzeń uzależniony jest zasadniczo od:

- wykształcenia,
- rodzaju umowy,
- rodzaju pracodawcy (prywatny, publiczny),
- lokalizacji miejsca pracy,
- regionu Polski,
- wielkości aglomeracji,
- stażu pracy,
- doświadczenia, kwalifikacji,
- efektywności pracy.

WAŻNE:

Zarobki osób wykonujących dany zawód/grupę zawodów są orientacyjne i mogą szybko stracić aktualność. Dlatego na bieżąco należy sprawdzać, jakie zarobki oferuje rynek pracy, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Wynagrodzenie w Polsce według danych GUS:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy>

Przykładowe portale informujące o zarobkach:

<https://wynagrodzenia.pl/gus>

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/zarobki-na-stanowiskach-i-szczegolach>

<https://sedlak.pl/raporty-placowe>

<https://zarobki.pracuj.pl>

<https://www.forbes.pl/ogolnopolskie-badanie-wynagrodzen>

<https://www.kariera.pl/wynagrodzenia>

4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie

W zawodzie **terapeuta środowiskowy** możliwe jest zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami.

Warunkiem niezbędnym do zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami jest identyfikacja indywidualnych barier i dostosowanie technicznych i organizacyjnych warunków środowiska oraz stanowiska pracy do potrzeb zatrudnienia osób m.in.:

- z dysfunkcją narządu wzroku (04-R), jeżeli wada wzroku jest skorygowana okularami lub szklami kontaktowymi, które zapewniają prawidłowe widzenie,
- z chorobami metabolicznymi, endokrynologicznymi, chorobami układu krwiotwórczego (11-I), w stopniu umożliwiającym wykonywanie zadań zawodowych,
- z chorobami układu oddechowego i krążenia w stopniu nieznacznym (07-S), które umożliwiają pracę jako terapeuta środowiskowy,
- z chorobami układu pokarmowego (08-T), w stopniu nieznacznym, które umożliwiają pracę jako terapeuta środowiskowy.

WAŻNE:

Decyzja o zatrudnieniu osoby z jakimkolwiek rodzajem niepełnosprawności może być podjęta wyłącznie po indywidualnej konsultacji z lekarzem medycyny pracy.

5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI ZAWODÓW (ESCO)

Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (European Skills/Competences, Qualifications and Occupations – ESCO) jest narzędziem łączącym rynek edukacji z rynkiem pracy. ESCO jest częścią strategii „Europa 2020”. W klasyfikacji określono i uszeregowano umiejętności, kompetencje, kwalifikacje i zawody istotne dla unijnego rynku pracy oraz kształcenia i szkolenia. Tworzenie europejskiego rynku pracy, a w przyszłości wspólnego obszaru kształcenia ustawicznego wymaga, aby zdobywane przez jednostki umiejętności oraz kwalifikacje były zrozumiałe oraz łatwo porównywalne między krajami, a także – by promowały mobilność wśród pracowników.

Obecnie (2018 r.) klasyfikacja ESCO jest dostępna w 27 językach (w 24 językach UE, islandzkim, norweskim i arabskim) za pośrednictwem platformy ESCO:

<https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

Klasyfikacja ESCO została oparta na trzech filarach i pokazuje w sposób systematyczny relacje między nimi:

- **Zawody:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>
- **Umiejętności/Kompetencje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/skill>
- **Kwalifikacje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/qualification>

6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE

Podstawowe regulacje prawne:

Stan prawny na dzień: 31.10.2018 r.

- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 986, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1265, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz. U. poz. 1632).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz. U. poz. 537).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 kwietnia 2014 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych (Dz. U. poz. 497).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 227).
- Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie terapii środowiskowej dzieci i młodzieży” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (M.P. 2018 poz. 1279; uwaga – opublikowano w grudniu 2018 r.).

Literatura branżowa:

- Bac A. (red.): Terapia zajęciowa. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2016.
- Borowska – Beszta B.: Niepełnosprawność w kontekstach kulturowych. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2013.
- Brzezińska M.: Zaradnik terapeutyczny. Difin, Warszawa 2012.
- Chrzanowska I.: Pedagogika specjalna. Od tradycji do współczesności. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2018.
- Ciechaniewicz W.: Pedagogika. Podręcznik dla szkół medycznych. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2002.
- Davis M.: Socjologia pracy socjalnej. Interart, Warszawa 1996.
- Goodman N.: Wstęp do socjologii. Zys i S-ka, Poznań 2001.
- Godawa J.: Osoba niepełnosprawna na ścieżkach życia. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2017.
- Janus E.: Psychologia w pracy terapeuty zajęciowego. Difin, Warszawa 2016.
- Moczła K.: W przestrzeni niepełnosprawności. Tom 1. Edukacyjno-terapeutyczna podróż w lepszą stronę. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2017.
- Pudzianowska D.: Prawa osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną w świetle międzynarodowych instrumentów ochrony praw człowieka. Wolters Kluwer, Gdańsk 2014.
- Rottermund J.: Terapia zajęciowa w rehabilitacji medycznej. Poradnik dla studentów i terapeutów. Wydawnictwo Medyczne Alfa-Medica Press, Bielsko-Biała 2014.

Zasoby internetowe [dostęp: 31.10.2018]:

- Baza danych standardów kwalifikacji/kompetencji zawodowych i modułowych programów szkoleń: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl>
- Certyfikaty Terapeuty Środowiskowego: <http://www.psychiatria.pl/wiadomosc/certyfikaty-terapeuty-srodowiskowego/19571>
- Femaris Specjalistyczna Praktyka Lekarska: <https://tacyjakja.pl/terapeuta-srodowiskowy-nowa-osoba-w-psychiatrii-polskiej>
- Informacja o zawodzie: <https://opinieouczelniach.pl/katalog-zawodow/terapeuta-srodowiskowy>
- Informatory o egzaminach potwierdzających kwalifikacje zawodowe: <https://cke.gov.pl/egzamin-zawodowy/egzamin-zawodowy-formula-2017/informatory/informatory-2>
- Kwalifikacja rynkowa „Prowadzenie terapii środowiskowej dzieci i młodzieży” w ZRK: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl/frontend/index.php?r=kwalifikacja%2Fview&id=12646>
- Podkarpackie Forum Zdrowia Psychicznego: <http://psychiatriasrodowiskowa.weebly.com/certyfikaty-specjalisty-i-terapeuty-347rodowiskowego.html>
- Polskie Towarzystwo Psychiatryczne: <http://sekcjapsychiatriisrodowiskowej.pl/dzialania/certyfikaty/terapeuta-srodowiskowy>

- Portal Asystent BHP: <https://asystentbhp.pl>
- Portal o psychiatrii: <http://www.psychiatria.pl>
- Projekt Zintegrowany System Kwalifikacji: <http://kwalifikacje.edu.pl>
- Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS: <http://www.zus.pl/lekarze/publikacje/standardy-orzecznictwa-lekarskiego-zus>
- Terapeuta środowiskowy – charakterystyka zawodu: <http://www.medyk.edu.pl/blog/terapeuta-srodowiskowy-charakterystyka-zawodu>
- Terapeuta środowiskowy dzieci i młodzieży: <https://www.pulshr.pl/rekrutacja/powstanie-nowy-zawod-terapeuta-srodowiskowy-dzieci-i-mlodziezy,51663.html>
- Wyszukiwarka opisów zawodów: <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

7. SŁOWNIK POJĘĆ

7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)

Nazwa pojęcia	Definicja pojęcia
Awans zawodowy	Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje awansu – pionowy oraz poziomy. Awans pionowy oznacza zmianę stanowiska na wyższe w hierarchii przedsiębiorstwa/organizacji oraz przyznanie wyższego wynagrodzenia i poszerzenie uprawnień, np. awans polegający na osiągnięciu wyższego stopnia wymagań formalnych w policji, w wojsku, mianowanie na wyższy stopień – awans nauczycielski. Awans poziomy oznacza zmianę stanowiska niepociągającą za sobą zmiany pozycji pracownika w hierarchii firmy, np. objęcie dodatkowego stanowiska przez pracownika, powierzenie nowych zadań, rozszerzenie uprawnień i zakresu podejmowanych decyzji.
Czynności zawodowe	Są to działania podejmowane w ramach zadania zawodowego i dające efekt w postaci realizacji celu przewidzianego w zadaniu zawodowym.
Edukacja formalna	Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych oraz kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) albo kwalifikacje w zawodzie (zgodnie z przepisami oświatowymi).
Edukacja pozaformalna	Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji właściwych dla edukacji formalnej.
Efekty uczenia się	Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne).
Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)	Przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.

Kody niepełnosprawności	Są symbolami rodzaju schorzenia, które ma decydujący wpływ na to, do jakich prac osoba niepełnosprawna może być kierowana, a do jakich nie powinna ze względu na jej zdrowie i skuteczność pracy na danym stanowisku. Podstawowe kody niepełnosprawności: 01-U upośledzenie umysłowe, 02-P choroby psychiczne, 03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, 04-O choroby narządu wzroku, 05-R upośledzenie narządu ruchu, 06-E epilepsja, 07-S choroby układu oddechowego i krążenia, 08-T choroby układu pokarmowego, 09-M choroby układu moczowo-płciowego, 10-N choroby neurologiczne, 11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe.
Kompetencje społeczne	Jest to rozwinięta w toku uczenia się zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.
Kompetencje kluczowe	Są to kompetencje (połączenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) integracji społecznej i zatrudnienia potrzebne w życiu zawodowym i pozazawodowym oraz do bycia aktywnym obywatelem. Na potrzeby opracowania informacji o zawodach wyróżniono 9 kompetencji, które zostały wybrane i pogrupowane ze zbioru 15 kompetencji kluczowych wyodrębnionych w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – Projekt PIAAC prowadzonym cyklicznie przez OECD.
Kompetencja zawodowa	Jest to układ wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania, w ramach wydzielonego zakresu pracy w zawodzie zestawu zadań zawodowych. Posiadanie jednej lub kilku kompetencji zawodowych powinno umożliwić zatrudnienie na co najmniej jednym stanowisku pracy w zawodzie.
Kwalifikacja	Oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w procesie walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wyodrębniono 4 rodzaje kwalifikacji: pełne, częściowe, rynkowe i uregulowane.
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	Opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom Europejskich Ram Kwalifikacji sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
Potwierdzanie kompetencji	Jest to proces polegający na sprawdzeniu, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Terminy o podobnym znaczeniu: „walidacja”, „egzaminowanie”. Proces ten prowadzi do certyfikacji – wydania przez upoważnioną instytucję „dyplomu”, „świadectwa”, „certyfikatu”.
Sektorowa Rama Kwalifikacji (SRK)	Opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.
Sprawności sensomotoryczne	Są to sprawności związane z funkcjonowaniem narządów zmysłów (wzroku, słuchu, smaku, powonienia, dotyku) oraz narządu ruchu (sprawność rąk, precyzja ruchów rąk, sprawność nóg, koordynacja wzrokowo-ruchowa itp.).
Stanowisko pracy	Jest to miejsce pracy w strukturze organizacyjnej, np. przedsiębiorstwa, instytucji, organizacji, w ramach którego pracownik wykonuje zadania zawodowe stale lub okresowo. Do prawidłowego wykonywania zadań na danym stanowisku pracy konieczne jest posiadanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwych dla kompetencji zawodowych wyodrębnionych w zawodzie.
Tytuł zawodowy	Jest przyznawany osobie, która udowodniła, że posiada określony zasób wiedzy i umiejętności potrzebny do wykonywania danego zawodu. W niektórych grupach zawodowych (technicy, lekarze, rzemieślnicy) istnieją ustawowo zadekretowane nazwy i hierarchie tych tytułów, podczas gdy w innych nie ma takich systemów. Przykładowo tytuły zawodowe uzyskiwane w szkołach i placówkach oświaty to: robotnik wykwalifikowany i technik, w rzemiośle: uczeń, czeladnik, mistrz, w kulturze fizycznej: trener, instruktor, menedżer sportu.

Umiejętności	Jest to przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Uprawnienia zawodowe	Oznaczają posiadanie prawa do wykonywania czynności zawodowych (zawodu), do których dostęp jest ograniczony poprzez przepisy prawne przewidujące konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia, spełnienia wymagań kwalifikacyjnych lub innych dodatkowych wymagań.
Uczenie się nieformalne	Uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, w tym poprzez samouczenie się i doświadczenie uzyskane w pracy.
Walidacja	Oznacza sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się (edukacja formalna, pozaformalna i uczenie się nieformalne) tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
Wiedza	Jest to zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Wykształcenie	Oznacza rezultat procesu kształcenia w zakresie ogólnym i specjalistycznym charakteryzowany na podstawie: <ul style="list-style-type: none"> – poziomu wykształcenia odpowiadającego poziomowi ukończonej szkoły (np. wykształcenie: podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne, czeladnicze, policealne, wyższe (pierwszy, drugi i trzeci stopień), – profilu wykształcenia (ukończonej szkoły) lub dziedziny wykształcenia (kierunek lub kierunek i specjalność ukończonej szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej).
Zadanie zawodowe	Jest to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu wykonywany na stanowisku pracy. Na zadanie zawodowe składa się układ czynności zawodowych powiązanych jednym celem, kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. W wyniku podziału pracy każdy zawód różni się wykonywanymi zadaniami, na które składają się czynności zawodowe.
Zawód	Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania.
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	Wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK), a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Informacje o ZSK są dostępne pod adresem: https://www.kwalifikacje.gov.pl
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	Rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Informacje o ZRK są dostępne pod adresem: https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl

7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)

Lp.	Nazwa pojęcia	Definicja	Źródło
1	Diagnoza biopsychospołeczna	Polega na opisie pozytywnych i negatywnych właściwości biologicznych, psychicznych oraz psychologicznych mechanizmów funkcjonowania jednostki, wyjaśnianiu problemów w funkcjonowaniu tej jednostki oraz prognozie skutków zachowań i zjawisk i możliwości modyfikowania tego co problematyczne w funkcjonowaniu.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://destrudo.pl/model-biomedyczny-biopsychospoleczny [dostęp: 31.10.2018]
2	Komunikacja interpersonalna	Podejmowanie w określonym kontekście wymiany werbalnych i pozawerbalnych sygnałów w celu osiągnięcia lepszego poziomu współdziałania lub pogłębienia więzi międzyludzkich.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/komunikacja%20interpersonalna.html [dostęp: 31.10.2018]

3	Obserwacja terapeutyczna	Charakteryzuje się brakiem ingerencji w przebieg badanych zjawisk, a w konsekwencji ogranicza się tylko do rejestrowania ich przebiegu i wyciągnięcia wniosków.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://usoweb.aps.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&kod=10-5S-OPT [dostęp: 31.10.2018]
4	Potrzeba	Oznacza u człowieka poczucie niespełnienia, braku czegoś, co jest niezbędne do życia, odpowiedniego funkcjonowania, podtrzymania gatunku czy roli społecznej. Zaspokojenie tej potrzeby jest podstawowym czynnikiem motywującym, skłaniającym jednostkę do działania. Źródłem potrzeb są doświadczenia danego człowieka, a przede wszystkim jego kontakty z otoczeniem społecznym, oraz fizyczna struktura organizmu.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://eszkola.pl/wos/postawy-i-potrzeby-czlowieka-4490.html [dostęp: 31.10.2018]
5	Relacja terapeutyczna	To wyrażanie i wzajemna wymiana uczuć oraz postaw w relacji pacjent-terapeuta. W trakcie spotkań psychoterapeutycznych, kształtuje się szczególna więź, która ma służyć jedynie procesowi leczenia.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://www.centrumdobrejterapii.pl/materialy/czym-jest-relacja-terapeutyczna [dostęp: 31.10.2018]
6	Rozmowa terapeutyczna	Dialog przeprowadzony z pacjentem, podczas którego terapeuta uzyskuje obraz problemów pacjenta.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://www.pomoceterapeutyczna.gda.pl/o-terapii [dostęp: 31.10.2018]
7	Stygmatyzacja	Etykietowanie, naznaczanie jest to proces nadawania określeń w kategoriach zachowania jednostkom, grupom społecznym czy kategoriom społecznym w wyniku czego przyjmują one nadane im cechy i zaczynają działać zgodnie z przypisanymi im etykietami.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://szkolnictwo.pl/szukaj,Stygmatyzacja [dostęp: 31.10.2018]
8	Sytuacja konfliktowa	Różne sytuacje, wydarzenia, bodźce przekraczające możliwości obronne osobowości, przeżywane jako skrajnie trudne, które z powodu nieskuteczności dostępnych jej nieświadomych mechanizmów obronnych oraz wyuczonych sposobów radzenia sobie mogą wyzwać zaburzenia psychiczne, stanowiące reakcję na ten uraz.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/Sytuacja%20konfliktowa.html [dostęp: 31.10.2018]
9	Superwizja	Obejmuje regularne spotkania terapeuty z innym specjalistą posiadającym certyfikat superwizora. Superwizja polega na konsultowaniu pracy z pacjentem i innych kwestii związanych z wykonywaniem obowiązków psychoterapeuty w toku ustrukturyzowanej dyskusji.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://www.centrumdobrejterapii.pl/materialy/czym-jest-superwizja-jakie-jest-jej-znaczenie-w-procesie-psychoterapii [dostęp: 31.10.2018]
10	Środowisko dysfunkcyjne	Środowisko, rodzina dysfunkcyjna nie zaspokaja potrzeb emocjonalnych jej członków, nie zapewnia bezpieczeństwa ani właściwych warunków do prawidłowego rozwoju i wzrastania dzieci. Innymi słowy – nie spełnia istotnych funkcji z punktu widzenia zdrowia psychicznego samych członków rodziny oraz całego społeczeństwa.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://www.poradnikzdrowie.pl/psychologia/zwiazki/rodzina-dysfunkcyjna-i-patologicznaczym-sie-roznia_43704.html [dostęp: 31.10.2018]

11	Trening umiejętności społecznych	Trening umiejętności społecznych to forma terapeutyczna mająca za zadanie przygotować lub poprawić funkcjonowanie pacjenta/ klienta społeczeństwie.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://tus.edu.pl [dostęp: 31.10.2018]
12	Wywiad środowiskowy	Wywiad środowiskowy jest prowadzony w celu uzyskania jak najpełniejszej informacji dotyczącej danej osoby, a zwłaszcza o warunkach jej życia.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://www.serwisprawa.pl/artykuly,28,14673,co-to-jest-wywiad-srodowiskowy [dostęp: 31.10.2018]
13	Zaburzenia psychiczne	Zaburzenia psychiczne oznaczają niezdolność lub utrudnienie funkcjonowania zgodnie z wyznaczonymi społecznie normami i oczekiwaniami. Przypadłość często dotyka dzieci i dorosłych, niezależnie od tego, czy są to osoby zdrowe czy chore. Zaburzenia psychiczne utrudniają codzienne funkcjonowanie.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://zdrowie.tvn.pl/a/co-to-sa-zaburzenia-psychiczne-jakie-sa-ich-objawy-i-jak-je-klasyfikowac [dostęp: 31.10.2018]
14	Zespół terapeutyczny	Grono specjalistów zajmujących się pacjentem/klientem, w różnych etapach jego choroby/ zaburzenia/ niepełnosprawności. Zadaniem grupy specjalistów jest zapewnienie najszerszej pomocy z zakresu psychologii, terapii, fizjoterapii, opieki medycznej.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://poruszycywiat.pl/porady-ekspertow/zespol-terapeutyczny [dostęp: 31.10.2018]

ZASTOSOWANIE INFORMACJI O ZAWODACH

Wsparcie dla pracowników i klientów instytucji rynku pracy w zakresie:

- skutecznego podejmowania decyzji dotyczących wyboru zawodu, pracy/zatrudnienia,
- nabywania nowych lub rozszerzania już posiadanych kompetencji zawodowych,
- zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- dopasowywania treści szkoleń kontraktowanych przez urzędy pracy do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie dla różnych grup interesariuszy w zakresie:

- poradnictwa i doradztwa zawodowego,
- tworzenia i aktualizacji ofert szkoleniowych dla rynku pracy,
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy,
- tworzenia i aktualizacji opisów stanowisk pracy,
- przygotowania lub aktualizacji opisu kwalifikacji rynkowych wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.